

справіцца з задачай засваення падобнага матэрыялу дапамагае выкананне вялікай колькасці практычных заданняў чыста граматычнай накіраванасці і перакладу спецыяльна падобраных прафесійных тэкстаў, што ўтрымліваюць значную колькасць вывучаемых граматычных канструкцый. Дарэчы, іншым разам тэксты даводзіцца складаць самаму выкладчыку, каб у працэсе працы з імі навучэнцы маглі прадэманстраваць ступень засваення імі (ці незасваення) вывучаемага матэрыялу.

Яшчэ аўтары падручнікаў па беларускай мове для школ звяртаюць увагу настаўнікаў і вучняў на асаблівасці ўжывання дзеепрыметнікаў і зваротных дзеепрыметнікаў у беларускай мове. Паспяхова здаўшы уступныя тэсты па беларускай мове і стаўшы студэнтам, малады чалавек, як ні дзіўна, слаба памятае ці не памятае зусім, многія пытанні па мове са школьнага курса, таму часта і даводзіцца выкладчыку ВНУ пачынаць многае з “чыстага ліста”. Пазначаная вышэй праблема актуальная ў рэчышчы правазнаўчых тэкстаў і правазнаўчай тэрміналогіі. Вельмі часта ў юрыдычнай літаратуры мы сустракаем спалучэнні: *суд, руководствующийся Правилами возмещения вреда; вред, причинённый нарушением экологического законодательства; действие, нарушившее имущественные и неимущественные права гражданина; сделка, не соответствующая требованиям законодательства; сделка, предусматривающая аренду природных ресурсов*. Па правілах граматыкі і культуры маўлення прыкладам, падобныя да прыведзеных, павінны перакладацца на беларускую мову канструкцыямі з даданым сказам: *суд, які кіруецца Правіламі накрыцця шкоды; шкода, якая прычыненая парушэннем экалагічнага заканадаўства; дзеянне, якое парушыла маёмасныя і немаёмасныя правы грамадзяніна; пагадненне, што не адпавядае патрабаванням заканадаўства; пагадненне, што прадугледжвае арэнду прыродных рэсурсаў*. У выпадку парушэння патрабаванняў граматычнай нормы мы атрымліваем “ўзоры”, падобныя да наступных: *грамадзянін, валодаючы такой правасуб’ектнасцю; тавар, не адпавядаючы стандартам; характар заканадаўства, патрабуючы спецыяльнага падыходу; дакумент, не маючы юрыдычнай сілы* і шмат іншых. Пры аналізе такіх памылак дэтальна разбіраем прычыну памылкі. Па-першае, узгадваем, што даволі рэдка ўжываюцца ў беларускай літаратурнай мове дзеепрыметнікі незалежнага стану цяперашняга часу з суфіксамі *-уч (-юч-), -ач (-яч-)*, таму што гэта абумоўлена немагчымасцю размежавання аманімічных дзеепрыметных і дзеепрыслоўных формаў. Па-другое, паказваем, што пры перакладзе гэтых жа канструкцый зноў на рускую мову у нас (па правілах) павінна атрымацца наступнае: *гражданин, владея такой правосубъектностью; товар, не соответствующая стандартам; характер законодательства, требующ специального подхода; документ, не имея юридической силы*. Улічваючы, што тэма нашай гаворкі закранае пытанні дакладнасці, у першую чаргу, прафесійнага маўлення, можна прадугледзець, да якіх сур’ёзных наступстваў прывядзе, здавалася б, дробная моўная недакладнасць.

Адпаведны пункт міністэрскай праграмы робіць націск на тым, што спецыфічнай асаблівасцю курса “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” з’яўляецца яго сувязь з профільнымі дысцыплінамі па той ці іншай спецыяльнасці. Да прыкладу, на юрыдычным факультэце цэлы вучэбны год чытаецца курс “Гісторыя дзяржавы і права Беларусі”, дзе, у прыватнасці, паказаны працэс станаўлення інстытуту адвакатуры на Беларусі. На працягу гісторыі развіцця для абазначэння адваката ўжываліся наступныя тэрміны: *дзяк, пісар, служэбнік, пракуратар, навераны, умацаваны, патрон, пленіпатэнт, агент, палестрант, прысяжны, страпчы, правазаступца, абаронца*. Зразумела, што кожны з прыведзеных тэрмінаў быў запатрабаваны ў пэўны час гісторыі развіцця грамадства і юрыдычнай думкі на Беларусі, кожная назва асобы па займаемай пасадзе адпавядала, на той час, узроўню развіцця грамадства і найлепшым чынам абслугоўвала прафесійныя зносіны ў сферы правазнаўства.

Узяўшы за аснову моўны матэрыял спецыяльнага курса, можам праводзіць заняткі пры разглядзе тэмы “Сінанімія ў тэрміналогіі”. Маючы прыведзены вышэй сінанімічны рад тэрмінаў, вызначаем, што дамінантай тут будзе слова *адвакат*, дакладка можам сказаць, што амаль усе яны гістарызмы, па аналізе прыведзенага набору тэрмінаў-сінонімаў можам правярць дасканаласць валодання навучэнцамі тэмы “Спосабы словаўтварэння”. Вышэй намі закраналася пытанне родавай прыналежнасці тэрмінаў-назоўнікаў, таму ёсць магчымасць на дадзенай падборцы больш трывала замацаваць і гэты момант. Для выпрацоўкі ў студэнтаў навыкаў правільнага валодання мовай, грамаднай пабудовы моўных канструкцый карысным, на наш погляд, з’яўляецца заданне на ўтварэнне найбольшай колькасці аднакарэнных слоў ад кожнага з прыведзеных вышэй. “Ланцужок” заданняў па розных граматычных тэмах у “суаўтарстве” з многімі спецыяльнымі дысцыплінамі можа быць бясконцым, таму што ўсе мы, выкладчыкі, маем на мэце агульную задачу, на вырашэнне якой накіраваны ўсе нашыя намаганні, - выхаваць і падрыхтаваць высокакваліфікаванага спецыяліста, што з веданнем справы і пры належным узроўні культуры маўлення, у тым ліку і прафесійнага, будзе найлепшым чынам абслугоўваць юрыдычна-прававыя адносіны ў высокацывілізаваным грамадстве.

Сомін А. А. (Масква,

Нацыянальны даследчы ўніверсітэт «Вышэйшая школа эканомікі»)
НОВЫ ПАДРУЧНИК «БЕЛОРУССКИЙ ЯЗЫК. САМОУЧИТЕЛЬ»:

ПРАБЛЕМЫ І РАШЭННІ

У кастрычніку 2016 г. у маскоўскім выдавецтве «Живой язык» выйшаў новы падручнік беларускай мовы для рускамоўных майго аўтарства – «Белорусский язык. Самоучитель» [7]. У гэтым артыкуле я хачу разгледзець некаторыя лінгвістычныя і лінгвакультуралагічныя праблемы, з якімі я сутыкнуўся падчас працы над кнігай, і рашэнні, якія я для іх прапанаваў. Але перад тым варта сказаць некалькі слоў пра структуру падручніка.

0. Структура падручніка

Падручнік разам з 35 кнігамі па іншых мовах уваходзіць у серыю саманавучальнікаў выдавецтва «Живой язык», таму ягонае структура падпарадкаваная агульным правілам серыі. Кніга складаецца з уступу з неабходнымі тлумачэннямі, васьмнаццаці ўрокаў і ключоў (адказаў) да практыкаванняў. Кожны з урокаў утрымлівае дыялог, прысвечаны якой-небудзь тэме, два міні-слоўнікі (у адным знаходзяцца незнаёмыя нетэматычныя словы, якія сустрэліся ў тэксце, а другі змяшчае лексіку менавіта па тэме гэтага ўрока), а таксама граматычныя, фанетычныя і арфаграфічныя правілы і практыкаванні да іх.

1. Натуральнасць дыялогаў

Першая праблема, з якой мне давялося сутыкнуцца, – гэта пытанне натуральнасці дыялогаў з улікам сацыялінгвістычнай сітуацыі ў Беларусі. Персанажы падручніка мусілі камунікаваць па-беларуску ў розных сферах, у тым ліку ў сферы абслугоўвання, што ўсё ж такі досыць неверагодна ў сучасных абставінах. У якасці рашэння гэтай праблемы было вырашана зрабіць персанажаў удзельнікамі Летніх курсаў беларускай мовы з розных краін. Гэта дазволіла, па-першае, змясціць частку гутарак у сітуацыю навучальнай размовы з настаўнікам, а па-другое, патлумачыць беларускамоўнасць камунікацыі (напрыклад, лекар, да якога ідзе хворая дзяўчына, – сябар настаўніка з курсаў, і таму пра яго загадка вядома, што ён не адмовіцца гутарыць па-беларуску).

2. Адсутнасць аўдыё

На жаль, серыя саманавучальнікаў «Живого языка» выдаецца без аўдыёсуправаджэння. Гэта патрабуе ад аўтара падрабязнага тлумачэння практычных аспектаў беларускай фанетыкі, для чаго неабходныя дадатковыя даследаванні. Так, напрыклад, дзякуючы эксперыментам па чытанні беларускіх тэкстаў расіянамі, якія не ведаюць беларускай мовы, высветлілася, што існуе тэндэнцыя вымаўлення цвёрдых зычных перад *e* – на ўзор украінскай нормы: [нэзалэжны], [авэчка] і г.д. Знойдзеным тыповым памылкам у падручніку прысвечаныя адмысловыя практыкаванні.

3. Мэтавая аўдыторыя і выбар нормы

З замовы выдавецтва на напісанне падручніка вынікае пытанне мэтавай аўдыторыі: хто можа і хто будзе карыстацца гэтым саманавучальнікам? Падаецца, што тая беларуская аўдыторыя, якая хоча палепшыць сваё валоданне роднай мовай, і тыя нешматлікія расіяне, што зацікаўленыя ў беларушчыне, з большай хвотай азнаёміліся б з так званым неафіцыйным варыянтам беларускай мовы (тарашкевіцай). З іншага боку, выданне падручніка не ў афіцыйным правапісе можа значна знізіць патэнцыйную аўдыторыю пакупнікоў. І нават калі вынесці за дужкі пытанне арфаграфіі, застаецца пытанне адбору лексікі: *вадзіцель* або *кіроўца*? *стул* і *крэсла* або *крэсла* і *фатэль*? *трусы* або *майткі*? *прагулка* або *шпацыр*?

Досыць характэрна, што гэтае пытанне паўстала яшчэ нават да пачатку працы над падручнікам. Па правілах афармлення серыі на вокладцы кнігі

мусіць быць надпіс, перакладзены на мову падручніка: «<Название языка>. Самоучитель. Для русских/русскоговорящих». І калі з перакладам апошняй часткі словазлучэннем для рускамоўных праблем не ўзнікла, то наконт перакладу слова *самоучитель* паўсталі пэўныя пытанні. Руска-беларускі слоўнік пад рэд. Я. Коласа, К. Крапівы і П. Глебкі дае адзіны варыянт *самавучыцель* [6, с. 289], які выглядае як відавочны русізм і, будучы змешчаны на вокладцы, непазбежна адштурхне моўных пурыстаў, якіх даволі багата сярод неафітаў. У кнізе П. Сцяцко «Культура мовы» рэкамендуецца варыянт *саманавучальнік* [9, с. 294], які, аднак, адсутнічае ў слоўніках, што таксама можа прывесці да праблем з рэакцыяй мэтавай аўдыторыі. У той жа кнізе прыводзіцца інфармацыя, што «“Русско-белорусский словарь” 1953 года падаваў тут сваё адмысловае: “Самоучитель – самавучнік” <...> (с. 605)», але такі варыянт перакладу не сустракаецца ў узусе. Нарэшце, маленькі падручнік Анатоля Клышкі, які друкаваўся ў «Маладосці» ў 1991 годзе [4], меў назву *самавучак*, якая таксама не сустракаецца ў слоўніках. У якасці рашэння гэтай праблемы была прынятая назва *падручнік для саманавучання*, што, аднак, таксама неідэальна з-за паўтору прыназоўніка для.

Вышэй апісана рашэнне канкрэтнай праблемы, але глабальная праблема выбару лексікі патрабавала пошуку іншых шляхоў. І найлепшым выйсцем мне падаўся досыць рызыкаўны, але прытым арыгінальны варыянт, які не меў аналагаў раней: арыентуючы падручнік на афіцыйную норму, таксама паралельна падаць усе звесткі пра класічны варыянт на ўсіх узроўнях мовы – фанетыкі, марфалогіі, сінтаксісу, лексікі і, канешне, арфаграфіі. Я прытрымліваюся погляду на сучасную літаратурную беларускую мову як на суіснаванне двух літаратурных стандартаў, і хаця гэтыя погляды падзяляюць не ўсе беларусісты, ёсць і лінгвісты, згодныя з такім меркаваннем: пар. выказванні С. Важніка [1, с. 6], А. Лукашанца [5, с. 111], І. Клімава [2, с. 14; 3, с. 18] (гл. падрабязней пра гэта мой артыкул [8]). Такім чынам, было прынята рашэнне стварыць першы падручнік з апісаннем абодвух стандартаў СБЛМ, прытым максімальна магчыма вытрыманы ў рэчышчы дэскрыптывізму замест традыцыйнай прэскрыпцыі.

Што вынікала з гэтай ідэі?

Па-першае, падрабязны аповед пра прычыны з’яўлення двух варыянтаў літаратурнай нормы, іхняе размеркаванне па сферах ужытку, заўвагі пра кантынтуальны характар іхняга суіснавання на ўсіх узроўнях акрамя арфаграфіі («можна знайсці тэксты з рысамі адначасова абедзвюх нормаў») і пра імавернасцае, а не абсалютнае размеркаванне канкрэтных лексем па двох нормах («гэтае слова хутчэй, але не абавязкова, сустранецца ў гэтым стандарце»).

Па-другое, каб адрозніць інфармацыю пра афіцыйную норму ад звестак пра тарашкевіцу і каб тыя, хто цікавіцца канкрэтным стандартам, ведалі, на што звяртаць або, наадварот, не звяртаць увагу, было прынята рашэнне ўсё, што датычыцца класічнай нормы (граматычныя тлумачэнні, альтэрнатыўныя

варыянты лексікі і г.д.), выдзяляць візуальна і афармляць іншай гарнітурай і паменшаным кегелем, пар.:

мільянер/ мільярд	милиционер	праграміст продавец	программист продавец	сакратар(ка)	секретарь / секретарша
міні-афіцэр музыка (м.р.)	министр музыкант	прадзвіжыца/ продавец(а)	продащица	спартсмен/ спортсмен(ка)	спортсмен(ка)
маітнік, мытніца	таможенник, таможенница	прадпрыемнік (індывідуальны)	предприниматель	спявачка	певец, певица
настаўнік	учитель(ница)	працаўнік	работник	супрацоўнік	сотрудник
паказушка	горничная	працоўніца	работчица	танцор(ка)	танцор, танцовщица
палітык	политик	працоўная	рабочая	урач	врач
пасол	посол	посырбальшчак	уборщик	лекарка	
перакладчык	переводчик	побірбальшчыца	уборщица	фатаграф	фотограф
перакладчыца	переводчица	прэзідэнт(ка)	президент	цятніца гаспадыні	домохозяйка
пісьмёнік	писатель(ница)	псіхалог	психолог	цырульнік	парикмахер
пісьмёніца				цырульніца	

дзень, год – год – ілі год(у) (напрыклад, тры год / тры год(у) *яшчэ не*).

5. В классической форме окончание -у/-ю распространено гораздо шире, чем в официальной. Оно используется во многих словах женского (и среднего) рода, употребляемых с нулевым окончанием или с окончанием -ий/-ей в официальной форме (в первую очередь в тех словах, в которых в официальной форме допустимы оба варианта): *нобай, сланай, пазукай, калінаў, зялёнаў, нобасцаў*. Некоторые из этих форм проникают и в официальную норму. В то же время даже в разговорной это окончание используется не со всеми словами! Стремление использовать его повсеместно – достаточно частая ошибка у начинающих.

Нарэшце, па-трэцяе, у змест падручніка былі ўведзены падрабязныя каментарыі, прысвечаныя асаблівасцям словаўжывання ў сучаснай беларускай сацыялінгвістычнай сітуацыі: там з імкненнем да максімальнай аб'ектыўнасці апісваліся спрэчкі наконт *гарбатнікаў / запарнікаў / імбрыкаў / імбрычкаў / чайнікаў; цішок / футболак / саколак; зараз і цяпер* (ці можна сказаць *я зараз пішу артыкул?*); дапушчальнасці жаргонных калек кшталту *прышпільны* (<рус. *прикольный*) і новатвораў як *падабайка* (=лайк у сацыяльнай сетцы) і г.д. Прывядзем прыклад:

«4. По поводу слов *гарбата* и *чай* среди носителей есть разногласия (ср. *чайнік/гарбатнік/імбрык* в уроке 5). Часть носителей считают слово *гарбата* единственно верным обозначением чая, а слово *чай* – русизмом, тогда как, по мнению других, *гарбата* – это только травяной чай, а обычный чай – это *чай*.

5. Аналогичные проблемы есть и с обозначениями чашек и кружек (впрочем, и в русском языке эти два слова различают не все). Кто-то словом *філіжанка* называет кофейную чашечку, кто-то отвергает это слово как полонизм; для кого-то *кубачак* – просто уменьшительное от *кубак*, а для кого-то – разные предметы (собственно, кружка и чашка)».

Падвядзем вынікі. Сучасная беларуская сацыялінгвістычная сітуацыя накладвае асаблівыя патрабаванні і абмежаванні на аўтараў падручнікаў: у адрозненне ад стварэння падручнікаў па мовах са сталым узростам, дзе параўнальна лёгка апісаць сапраўднае існаванне мовы, распрацоўка падручніка па беларускай мове вымушае шукаць асаблівыя шляхі для таго, каб задаволіць розных прадстаўнікоў мэтавай аўдыторыі і пры тым

аб'ектыўна адлюстравачь рэчаіснасць, па магчымасці застаючыся ў межах дэскрыптыўнага падыходу.

Літаратура

1. Важнік С.А. Тры стыхіі Байнэта, або Праява нацыянальнай моўнай самаідэнтыфікацыі. Серыя: «Лекцыі па Інтэрнэт-лінгвістыцы». Вып. 1 / Мінск, 2007.
2. Клімаў І.П. Да асэнсавання нарматыўнага плюралізму ў беларускай літаратурнай мове // Беларуская арфаграфія: здабыткі і перспектывы: матэрыялы рэсп. навук.-практ. канф., прысвеч. 90-годдзю БДУ (Мінск, 20–21 кастр. 2001 г.). Пад агул. рэд. М.Р. Прыгодзіча. Мінск, 2012.
3. Клімаў І.П. Лінгвістычная апазыцыя двух стандартаў беларускай літаратурнай мовы // Роднае слова. 2004. № 7.
4. Клышка А. Гаворым і чытаем па-беларуску. Самавучак беларускай мовы [Электронны рэсурс] // Дата доступу: 28.09.2016. Рэжым доступу: http://knihi.com/Anatol_Klysha/Havorym_i_chytajem_pa-bielarusku_Samavucak_bielaruskaj_movy.html.
5. Лукашанец А.А. Беларуская нацыянальная мова на сучасным этапе: сістэма, статус, функцыянаванне // Вес. Нац. акад. навук Беларусі. Сер. гуманітар. навук. – 2009. – №1.
6. Русско-белорусский словарь: В 3 т.: Около 110 000 слов. Т. 3. П–Я / НАН Беларуси, Ин-т языкознания им. Я.Коласа. – 8-е изд. – Мн.: БелЭн, 2002. – 800 с.
7. Сомин А.А. Белорусский язык. Самоучитель. – М.: Живой язык, 2017. – 224 с.
8. Сомин А.А. Языковая рефлексия в современной Беларуси сквозь призму комментариев в интернет-СМИ. // Вестник РГГУ. Серия «История. Филология. Культурология. Востоковедение» / Московский лингвистический журнал. 2015, Том 17 (1). С. 62–86.
9. Сцяцко П. Культура мовы. – Мн.: Тэхналогія, 2002. – 444 с.

Старавойтава Н. П. (Мінск,
Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт)

ІНТЭРАКТЫЎНЫЯ ПАДЫХОДЫ Ў ВЫКЛАДАННІ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ ЯК ЗАМЕЖНАЙ: МОЎНАЯ ГУЛЬНЯ

Выкладанне беларускай мовы як замежнай (далей – БМЗ) ва ўмовах інавацыйнай мадэлі адукацыі патрабуе арганізацыі такога навучання, што будзе скіраванае на развіццё інтэлектуальных і творчых здольнасцяў студэнтаў. **Інтэрактыўнае навучанне** – гэта спецыяльная форма арганізацыі пазнавальнай дзейнасці, што мае канкрэтныя, спрагназаваныя мэты. Адна з такіх мэтаў палягае ў стварэнні камфортных умоваў навучання, пры якіх студэнт адчувае сваю паспяховасць і інтэлектуальны патэнцыял, што робіць прадукцыйным сам працэс навучання і дае магчымасць кожнаму раскрыць свае здольнасці [1]. Выкарыстанне **інтэрактыўных метадаў** на занятках па БМЗ спрыяе эфектыўнасці засваення навучальнага матэрыялу, падвышае матывацыю слухачоў.

Як правіла, **інтэрактыўны падыход** вызначаюць як пэўны тып дзейнасці навучэнцаў, звязаны з вывучэннем новага матэрыялу ў ходзе інтэрактыўных заняткаў. Грунтам для інтэрактыўных падыходаў з'яўляюцца **інтэрактыўныя практыкаванні і заданні**, што выконваюцца навучэнцамі. Адным з метадаў інтэрактыўнага навучання замежнай мове з'яўляецца **моўная гульня**. Моўныя гульні можна класіфікаваць на аснове стратэгічнага, дыдактычнага і функцыянальнага падыходаў. **Стратэгічны**

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ

Філалагічны факультэт

Кафедра сучаснай беларускай мовы

Да 90-годдзя прафесара Льва Міхайлавіча Шакуна

МОВА – ЛІТЭРАТУРА – КУЛЬТУРА

Матэрыялы VIII Міжнароднай навуковай канферэнцыі

Мінск, 15–16 верасня 2016 г.

У дзвюх частках

Частка 2

Мінск
РІВШ
2016

УДК 8(061.3)

ББК 80

М74

Рэкамендавана
саветам філалагічнага факультэта
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
(праатакол № 2 ад 20 кастрычніка 2016 г.)

Рэцэнзенты:

доктар філалагічных навук прафесар В. П. Русак;
доктар філалагічных навук прафесар Л. Д. Сінькова

Мова – Літаратура – Культура : матэрыялы VIII Міжнар. навук. канф.
М74 Мінск, 15–16 вер. 2016 г. У 2 ч. Ч. 2 / Беларус. дзярж. ун-т. – Мінск : РІВ
2016. – 212 с.

ISBN 978-985-586-012-0.

У зборнік уключаны матэрыялы VIII Міжнароднай навуковай канферэнцыі «Мова – Літаратура – Культура», прысвечанай 90-годдзю прафесара Льва Міхайлавіча Шакуна, працы якога сталі класікай не толькі нацыянальнай філалогіі, але і замежнай. Разгледжаны аспекты моўных даследаванняў (семантыка, словаўтварэнне, граматыка, прагматыка), беларуская тэрміналогія і тэрмінаграфія, гісторыя беларускай моўнай лінгвакультурны феномен (сутнасць, статус, дынаміка), беларуская літаратура (гісторыя і сучаснасць), нацыянальныя літаратуры ў сусветным кантэксце, метады выкладання філалагічных дысцыплін.

Адрасуецца студэнтам, настаўнікам, навуковым супрацоўнікам, а таксама ўсім тым, хто цікавіцца праблемамі філалогіі і культуры.

ISBN 978-985-586-012-0 (Ч. 2)
ISBN 978-985-586-013-7

© Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт
© Афармленне. ДУА «Рэспубліканскі
інстытут вышэйшай школы».

14.09.1926 – 06.11.1996

“Пошукі нязведанага, недавер да ўсялякіх застылых догмаў, імкненне дайсці да ісціны – вось тыя чыннікі, што рухаюць няспынны прагрэс навукі”

Леў Міхайлавіч Шакун

універсітэта, якую ўзначальваў амаль 26 гадоў. Л. М. Шакун падрыхтаваў 23 кандыдатаў філалагічных навук і 1 доктара філалагічных навук.

Навуковая, педагагічная і грамадская дзейнасць Л. М. Шакуна адзначана ордэнам Айчынай вайны 2 ступені, медалём імя Францыска Скарыны, медалём “Партызану Вялікай Айчыннай вайны 2 ступені”, шасцю іншымі медалямі, чатырма ганаровымі граматамі Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларусі. У 1979 г. яму было прысвоена ганаровае званне Заслужанага работніка вышэйшай школы краіны, у 1986 г. ён стаў Лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі за кнігу “Гісторыя беларускай літаратурнай мовы”.

Леў Міхайлавіч Шакун нарадзіўся 14 верасня 1926 г. у в. Браткава Капальскага раёна Мінскай вобласці ў сям’і вясковых настаўнікаў.

Пасля двухгадовага змагання з нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў партызанскім атрадзе, заканчэння Капальскай дзесяцігодкі і працы адказным рэдактарам мясцовага радыё-вяшчання 16-гадова юнак у 1945 г. быў прыняты на першы курс філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, які скончыў з адзнакай у 1950 г. У 1953 г. датэрмінова абараніў кандыдацкую дысертацыю “Ужыванне іменных і займенных прыметнікаў у беларускай мове” і працаваў на кафедры беларускай мовы ўніверсітэта старшым выкладчыкам, затым дацэнтам. У 1965 г. абараніў доктарскую дысертацыю на тэму “Развіццё беларускай літаратурнай мовы”. З 1967 г. становіцца прафесарам і загадчыкам кафедры беларускай мовы Белдзярж-

УДК 8(061)
ББК

Ясюк І. В. (Мінск). Беларуская савецкая літаратурная арэна: шлях да “вольных” 1920-х	101
--	-----

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ ЛІТАРАТУРЫ Ў СУСВЕТНЫМ КАНТЭКСТЕ

Благодёрова Е. И. (Полоцк). Сходство художественного метода Н. Готорна и Я. Баршевского	104
Бортник С. А. (Луцьк). Автоінтэртекстуальність у структуры ідіостілю Петра Карманьского	110
Воронина Т. Н. (Вологда). Оппозиция «деревня – город» в повести В. И. Белова «Привычное дело»	114
Головкина С. Х. (Вологда). Концепция семьи в повести В. И. Белова «Привычное дело»	118
Друк Г. М. (Мінск). Канцэпцыя самаўсведамлення асобы ў “Крутым маршруце” Я. Гінзбург і “Сповідзі” Л. Геніюш	122
Свирид Л. А. (Мінск). Хронотоп в семейном романе Патрика Бессона «Закат семьи Брабанов»	125
Трацяк З. І. (Полацк). Беларуская і амерыканская проза пра Першую сусветную вайну: спроба параўнальна-тыпалагічнага вывучэння	129
Фёдорова А. В. (Вологда). «Вещный» мир в повести В. Белова «Привычное дело»	133
Циманович Л. С. (Мінск). Отражение межславянской взаимопомощи в сборнике «Зеркало сербское» Петра II Петровича Негоша	137
Шматкова І. І. (Мінск). Творчасць Ніны Мацяш і сусветны мастацкі вопыт	140
Янкута Г. В. (Мінск). Фемінісцкая рэвізія міфа ў апавесці М. Этвуд “Пенелопеяда” і рамане А. Брава “Менада і яе сатыры”	144

МЕТОДЫКА ВЫКЛАДАННЯ ФІЛАЛАГІЧНЫХ ДЫСЦЫПЛІН

Бубновіч І. І. (Гродна). Беларускаямоўныя тэксты Гродзеншчыны на занятках па гісторыі беларускай літаратурнай мовы	148
Зімяева І. Р., Чарнавокая А. М., Дошчачка К. Ю. (Мінск). «Урокі-крокі для беларусікаў» як новы тып падручнікаў для рускамоўных гарадскіх дзяцей	151
Казапаліцкая А. В. (Масква). Спецыфіка матывацыі навучэнцаў расійскіх універсітэтаў пры выбары беларускай мовы ў якасці другой замежнай (на прыкладзе гістарычнага факультэта МДУ імя М. В. Ламаносава)	155
Калета Р. (Варшава). Беларуская мова як замежная ў Польшчы і ў свеце	159
Літвіноўская А. Г. (Мінск) Дапаможнік “20 крокаў да беларускай мовы”: як вучыць родную мову нанова (аўтарскі падыход)	165
Лянкевіч А. У. (Мінск). Моўная сітуацыя і моўнае планаванне ў сістэме дашкольнай адукацыі	168
Рамза Т. Р. (Мінск). Пазамоўная інфармацыя ў дапаможніках па беларускай мове для замежнікаў: ці ёсць крытэрыі адбору?	172
Рашэтнікова Н. Б. (Мінск). Методыка вывучэння драматычнага твора з улікам рода-жанравай спецыфікі на ўроках беларускай літаратуры	175
Саўко І. Э. (Мінск), Саўко У. П. (Мінск). Асноўныя падыходы да канструявання рознаўзроўневых тэставых заданняў па беларускай і рускай мовах	183
Смольская Т. М. (Мінск). Прафесійная лексіка правазнаўства (з вопыту працы на юрыдычным факультэце)	186
Сомін А. А. (Масква). Новы падручнік «Белорусский язык. Самоучитель»: праблемы і рашэнні	189

Старавойтава Н. П. (Мінск). Інтэрактыўныя падыходы ў выкладанні беларускай мовы як замежнай: моўная гульня	193
Супрунчук М. В. (Мінск). Граматычныя памылкі сербаў пры засваенні беларускай мовы	198
Сямешка Л. І. (Мінск). Кампаненты зместу навучання беларускай мове як замежнай у кантэксце сучаснай адукацыйнай парадыгмы	201
Якуба С. М. (Мінск). Рэалізацыя кампетэнтнаснага падыходу пры навучанні беларускай мове студэнтаў з краін Усходу	204